

IX. — OVER EENIGE AAN DE KUST VAN NEDERLAND WAARGENOMEN CETACEEËN-SOORTEN.

DOOR PROF. DR. E. D. VAN OORT.

(MET PLAAT II).

In 1918 publiceerde ik in deel IV van de „Zoologische Mededeelingen” op p. 56 e. v. een lijst van de aan de Nederlandsche kust waargenomen Cetaceeën-soorten met vermelding van het in 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden aanwezige inlandsche materiaal. Sedert dien heeft het Museum een aantal voorwerpen van onze kust ontvangen, waaronder zich twee soorten bevinden, die wel reeds van onze kust bekend, doch nog niet door inlandsch materiaal in de collectie vertegenwoordigd waren, terwijl twee andere soorten geheel nieuw voor de fauna van ons land zijn.

Kogia breviceps (Blainville) — Plaat II.

Een hoogst belangrijke aanwinst voor onze collectie is een voorwerp van de dwergpotvisch, *Kogia breviceps* (Blainville), een zeldzame soort uit het zuiden van den Atlantischen oceaan, van den Indischen oceaan en van den Grooten oceaan, die bij uitzondering is waargenomen aan de Atlantische kust van Noord-Amerika en éénmaal in Europa aan de Fransche kust te Sièc bij Roscoff, dep. Finistère, waar 27 December 1905 een ♂ van 2.25 m. lengte levend op de kust geraakte (Y. Delage, Compt. Rend. Acad. Sc. Paris, tome 142, 1906, p. 258). Ons voorwerp spoelde den 13den December 1925 dood te Noordwijk aan Zee aan en door de goede zorgen van den Heer J. Verwey aldaar was ik in staat nog dienzelfden dag er beslag op te kunnen leggen voor de collectie van 's Rijks Museum. Het dier was in nog tamelijk verschen toestand, ofschoon de epidermis reeds op vele plaatsen losgelaten had en verdwenen was. Niet-tegenstaande het slechts korten tijd op het strand gelegen had, hadden baldadige handen toch kans gezien het dier te beschadigen; zoo ontbraken helaas eenige tanden in een der onderkaken en waren beide oogen met een puntige stok doorstoken en de rugvin en een der vleugels van de staartvin afgesneden en niet meer te vinden. Het is een volwassen ♀ van 2.95 m. lengte, gemeten van de punt van den snuit tot de insnijding van de staartvin; het dier was zwanger en hield een onbeschadigd embryo van 20 cm. lengte in. Het volledige skelet is geprepareerd kunnen worden; de wervelkolom bevat behalve de 7 vergroeide halswervels

47 wervels, waarvan 13 ribben dragen; tusschen den laatsten ribdragenden wervel en den eersten van haemapophysen voorzienen wervel liggen 11 lumbale wervels en hierop volgen 23 caudaalwervels, waarvan de eerste 16 haemapophysen dragen. Van de 13 paar ribben zijn de eerste 5 met het borstbeen verbonden. In de bovenkaak zijn geen tanden of alveolen aanwezig; iedere onderkaakhelft bezit 12 tamelijk slanke, puntige tanden. Rudimenten van bekkenbeenderen zijn niet gevonden. Het aantal phalangen van de vingers van de rechter voorste extremiteit bedraagt: eerste vinger 2, tweede 9, derde 8, vierde 5 en vijfde 3 (incompleet); voor de linker extremiteit zijn deze aantallen: eerste vinger 2, tweede 8, derde 4 (incompleet), vierde 5 en vijfde 5. De maag bevatte een bruinzwarte vloeistof en een groote massa scharen, rugschilden en pooten van *Carcinus maenas* (Linnaeus), alsmede kaken van een Cephalopode, vermoedelijk *Sepia officinalis* Linnaeus. Door het hooge traangehalte van de beenderen is het prepareren van het skelet nog niet zoover gevorderd, dat het in zijn geheel of in zijne onderdeelen gefotografeerd kan worden; ik hoop later op dit dier terug te komen en een afbeelding van het skelet, alsmede een gekleurde afbeelding van het dier in zijn geheel te kunnen geven.

Mesoplodon bidens (Sowerby).

Van deze soort ontving het Museum door de welwillendheid van de Heeren J. G. Sloff te Bergen op Zoom en A. B. van Deinse te Rotterdam het bijna volledige skelet van een ♀ van ongeveer 4.5 m. lengte, dat in begin September 1896 levend aanspoelde bij St. Maartensdijk op Tholen (Z.). Het dier werd indertijd begraven, nadat het in zijn doodstrijd nog een jong van ± 1 m. lengte geworpen had. Eerst in begin Januari 1923 werd het door genoemde Heeren opgegraven en het nog niet vergane skelet aan de collectie van 's Rijks Museum aangeboden. Nadere bijzonderheden van de hand van den Heer van Deinse zijn te vinden in „De levende natuur” XXVII, 1923, p. 88. Aan het skelet ontbreken de bekkenbeenderen, de laatste staartwervel, het grootste gedeelte van de extremiteiten en het voorste gedeelte van onder- en bovenkaak.

Grampus griseus (Cuvier).

Deze soort was in 1918 nog niet van de Nederlandsche kust bekend. Den 12^{den} Mei 1924 strandde een voorwerp van ongeveer 3 m. lengte in het Sloe, aan den zuidkant van den dam bij Nieuw en St. Joosland, Walcheren (Z.). De kop van dit dier werd naar het Zoologisch Museum te Amsterdam gezonden, terwijl het overige lichaam in het bezit kwam van het Erasmiaansch Gymnasium te Rotterdam. Door welwillende mede-

werking van den Heer van Deinse kon ik het rompskelet van den rector van genoemd gymnasium aankopen en werd daarna de bijbehorende schedel op hoffelijke wijze door Dr. L. F. de Beaufort aan 's Rijks Museum ten geschenke gegeven. In iedere onderkaakhelft bevinden zich 4 korte, vrij dikke tanden. De wervelkolom bestaat uit 69 wervels en wel 7 halswervels, 13 rugwervels, 18 lendenwervels en 31 staartwervels, waarvan de eerste 20 haemapophysen dragen. Van de 13 paar ribben zijn de eerste 5 paren direct met het borstbeen verbonden.

Balaenoptera rostrata (Fabricius).

Van deze vinvisch, die in 1918 nog niet door inlandsch materiaal in de collectie van het Museum vertegenwoordigd was, werden de skeletten van twee op onze kust aangespoelde voorwerpen ontvangen. Van een ♀, 8.5 m. lang, dat in September 1920 drijvende gevonden werd aan de kust bij Moddergat (Fr.), kwam het volledige skelet in onze collectie. Interessant zijn bij dit voorwerp de gebrokene en weder vergrooide doornuitsteeksels van eenige lendenwervels. Een voorwerp van ongeveer 9 meter lengte, waarvan de sekse niet meer bepaald kon worden, spoelde den 12^{den} October 1925 in vergevorderden staat van ontbinding op de oostpunt van Ameland aan. Ook van dit voorwerp kwam het skelet in het Museum, echter ontbreken hieraan de beide onderkaken, een jugale, de beide bullae en de atlas, terwijl het hyoid en de beide extremiteiten incompleet zijn.

Het aantal der van onze kust bekende Cetaceeën-soorten is weder met een tweetal vermeerderd en gebracht op 17; dat het aantal hiermede volledig is, is zeker niet het geval. Aan de Engelsche, Belgische en Duitsche kusten van de Noordzee zijn eenige soorten gevonden, die nog niet in ons gebied aangetroffen zijn en die vroeger of later ongetwijfeld ook bij ons waargenomen zullen worden. Een tot heden volledige naamlijst volgt hierna; voor nadere bijzonderheden van in deze mededeeling niet genoemde soorten verwijs ik naar de vroeger door mij gepubliceerde lijst en naar de opstellen van den Heer A. B. van Deinse over potvischen en over vinvisschen in „Zoologische Mededeelingen”, deel IV, 1918.

NAAMLIJST VAN AAN DE NEDERLANDSCHE KUST
WAARGENOMEN CETACEEËN-SOORTEN.

ODONTOCETI.

Fam. DELPHINIDAE.

Genus ORCINUS Fitzinger.

- 1 *Orcinus orca* (Fabricius).

Genus GLOBICEPHALUS Lesson.

- 1 *Globicephalus melas* (Traill).

Genus GRAMPUS Gray.

- 1 *Grampus griseus* (Cuvier).

Genus PHOCAENA Cuvier.

- 1 *Phocaena phocaena* (Linnaeus).

Genus DELPHINUS Linnaeus.

- 1 *Delphinus delphis* Linnaeus.

Genus STENO Gray.

- 1 *Steno rostratus* (Cuvier).

Genus TURSIOPS Gervais.

- 1 *Tursiops tursio* (Fabricius).

Genus LAGENORHYNCHUS Gray.

- 1 *Lagenorhynchus albirostris* Gray.
2 *Lagenorhynchus acutus* Gray.

Fam. DELPHINAPTERIDAE.

Genus MONODON Linnaeus.

- 1 *Monodon monoceros* Linnaeus.

Fam. PHYSETERIDAE.

Genus PHYSETER Linnaeus.

- 1 *Physeter macrocephalus* Linnaeus.

Genus KOGIA Gray.

- 1 *Kogia breviceps* (Blainville).

Genus MESOPLODON Gervais.

- 1 *Mesoplodon bidens* (Sowerby).

Genus HYPEROODON (Lacépède).

- 1 *Hyperoodon rostratus* (Müller).

MYSTACOCETI.

Fam. BALAENIDAE.

Genus BALAENOPTERA Lacépède.

- 1 *Balaenoptera physalus* (Linnaeus).
2 *Balaenoptera borealis* Lesson.
3 *Balaenoptera rostrata* (Fabricius).

Leiden, Juli 1926.

Kogia breviceps (Blainville), ♀, lang 2.95 m., aangespoeld te Noordwijk aan Zee, 13 December 1925.